

het leven dat hij aanwezig wist in zichzelf, als voor hetgeen hem omringde in de wereld van de stof, in die van den geest, in het heelal. Ergens beschrijft hij zichzelf, in een spiegel kijkende en wanende, daarin „het groene, hoonende gezicht van den duivel” te aanschouwen. Niet de mensch Otten natuurlijk, de mensch van allen dag, was voortdurend van dezen angst bezeten; hij zou geen leven hebben gehad; maar de ziel die in hem leefde was er altijd van vervuld; zij verwonderde zich smartelijk over de rampen die ons kunnen treffen, de fatale toevallen waarvan wij het slachtoffer kunnen worden. Lianen, grijp-armen, poliepen, zuignappen en spinnepooten bevolkten Otten's verbeeldingswereld. Tegen dit angstthema in speelt dan het thema van zijn innige liefde voor kleine kinderen, speciaal voor kleine meisjes, en ook dat andere: zijn dwingende behoefte aan vrouwenliefde. Daarbij verlangde deze ziel naar veiligheid, rust, hereeniging met gestorvenen. Op kinderlijke wijze wilde zij, na de ergste onheilen „dat er niets gebeurd was”, „dat alles goed zou zijn”, zooals men leest in *Muizen en Demonen*. En zij had daarbij een merkwaardige neiging om hetgeen zij zoo innig verlangde, van het lot af te dwingen; zij wist mee te voelen met hen die voor de hevigste geweldplegingen in bepaalde gevallen niet terug zouden deinzen.

Een mensch die sensueel en sentimenteel tegelijk was en wiens zenuwen misschien niet van de sterkste waren. Een schrijver die, waarschijnlijk door het gebrek aan congruentie tusschen zijn exceptioneele gevoelens en zijn al te gewone taal, nog niet geheel bevredigde. Een persoonlijkheid waarvan wij nog veel goeds verwachtten en waaraan wij nog menigmaal zullen moeten denken. J. T.

CRITISCHE NOTITIES

VERTELLERSRISICO

I

Antoon Coolen, *Uit het kleine rijk*, Nijgh & van Ditmar Uitg.-Mij. N.V. Rotterdam 1939.

Er zijn vertellers, die door de wijze waarop zij hun woorden weten te rangschikken, in staat zijn den lezer te doen vergeten dat hetgeen zij te zeggen hebben niet zeer belangrijk is. Zij hebben zich gespecialiseerd in een bepaalde bouw van den volzin, zij hebben den „vertellersvolzin” gecultiveerd. Zij onderhouden in hun verhaal een eigen toon, een eigen rythme, dat den lezer boeit en hem soms zóó gevangen houdt, dat hij zich van hetgeen de auteur eigenlijk te zeggen heeft geen rekenschap meer geeft: de auteur heeft den lezer in zijn „systeem” gevangen en het hangt maar van den geestelijken weerstand des lezers af hoelang zijn prooi gewillig blijft.

Natuurlijk is tegen het bezitten van een min of meer volgens een vast schema verloopende schrijfwijze geen enkel redelijk argument in te brengen. Een persoonlijke stijl is een voorwaarde voor volwaardig schrijverschap. Anders wordt het echter, wanneer zoo'n schrijfwijze bewust tot een systeem wordt gecultiveerd, waarin de auteur alles wat in zijn hoofd opkomt weergeeft. Het wonder van een persoonlijke stijl is dat hij nooit in een systeem of een formuleering te vangen is en toch den eenen auteur van den anderen volledig onderscheidt. Een persoonlijke stijl is lenig als een kat, zich nauw aansluitend aan den gedachtengang van den auteur. Hij is telkens anders, altijd nieuw, altijd